

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับ กับสังคมพลวัต

Development of Learning Package for Prototype Sunday Buddhist Study
Center to Support a Dynamic Society

รัตติยา เหนืออำนาจ¹ ดิเรก ดั่งลอย² และพระครูนิติสุตากร³

Rattiya Nua-amnat, Direk Duangloy and Prakru Nitisutakorn

Received: April 02, 2024

Revised: June 04, 2024

Accepted: June 22, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน การจัดเวทีเสวนาชุมชน การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม แบบบันทึกภาคสนาม แบบประเมินชุดการเรียนรู้กลุ่มวิชาเลือก และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วยวิธีการและกระบวนการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วม ประกอบด้วย กิจกรรมการผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ตัวแทนคณะสงฆ์และผู้ที่มีส่วนได้เสียในการขับเคลื่อนกิจกรรมศูนย์ ผลได้ที่ได้รับ คือ Logic Model เป้าหมายร่วม (กิจกรรมการศึกษา อบรม ปัจจัยสนับสนุน พฤติกรรม และเป้าหมาย) และ Readiness Building System การวิเคราะห์ความพร้อม (ความสามารถทั่วไป แรงจูงใจ และความสามารถ

¹⁻² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ วัดหนองกระดุกเหนือ; Wat Nong Kraduk Nuea

Corresponding author, e-mail: kctv056@hotmail.com

เฉพาะ) 2) การ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น และการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ผลที่ได้รับ คือ ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นบนพื้นฐานของ Soft Power ชุมชน 3) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ ประกอบด้วย การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) (สาระการเรียนรู้กลุ่มงานและอาชีพโดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และผลการประเมินชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.75

คำสำคัญ: การพัฒนาชุดการเรียนรู้, ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ, วัดหนองกระดุกเนื้อ, สังคมพลวัต

Abstract

The purpose of this research article aimed to develop a learning package of a prototype Sunday Buddhist Study Center to support a dynamic society. It was an action research using in-depth interviews with 9 key informants, organizing a community forum, and developing an online learning package. The population used in the study was the people in Nong Nom Wua Subdistrict, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province. The research instruments were in-depth interviews, focus group discussions, field notes, and elective subject learning package evaluation forms, and descriptive content analysis techniques. The research results found that it consisted of the following methods and processes: 1) analysis and joint goal setting consisted of key information provider activities on government policy and project, representatives of the Sangha and stakeholders in driving the center's activities. The results received were the Logic Model, joint goals (educational activities, training, supporting factors, behaviors and goals) and the Readiness Building System, readiness analysis (general abilities, motivation and specific abilities), 2) (drafting) local learning packages consisted of activities of organizing a forum to listen to opinions and design mechanisms and processes for (drafting) local learning packages and determining the

framework of local learning content and jointly drafting the local learning packages. The results were local learning packages based on community soft power, 3) development of online learning packages consisted the development of online learning packages, compulsory subjects (Dhamma Study, primary school level) (work and career learning area defined as a learning package according to the philosopher), learner development activities, and knowledgeable people maps. The results of the evaluation of online learning packages found that the learning management plan, learning management activities, and measurement and evaluation of all aspects of the evaluation were at a very good level, with an average of 3.75.

Keywords: Learning Package Development, Prototype Sunday Buddhist Study Center, Wat Nong Kraduk Nuea, Dynamic Society

บทนำ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) เป็นองค์กรทางพระพุทธศาสนาหนึ่งในชุมชนที่พระสงฆ์ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งบ่มเพาะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนเป็นเสมือนสถาบันพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนและประชาชน ซึ่งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทเพิ่มขึ้นทุกปีเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากภาคคณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชนในพื้นที่ ได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนา ศพอ. ให้มีคุณภาพ ทำให้ ศพอ. มีบทบาทในการพัฒนาชุมชน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน ตามประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3 กลุ่มวิชา ประกอบด้วย 1) วิชาบังคับ คือ ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และธรรมศึกษาชั้นเอก 2) วิชาเลือก อย่างน้อย 1 วิชา ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา, ทัศนศิลป์ ดนตรีและนาฏศิลป์, สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, ภาษาไทย, คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, การงานและอาชีพ, ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย หรือวันสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์

โดยเปิดสอนในวันอาทิตย์ มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 3 ชั่วโมง ทั้งนี้สถิติในปี พ.ศ. 2564 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ มีผู้เรียนทั้งหมดจำนวน 4,121 คน บุคลากรทางการศึกษาเป็นพระสงฆ์ จำนวน 92 รูป และเป็นฆราวาส จำนวน 90 คน รวม 182 รูป/คน ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 26,850 คน กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมทั้งปี อยู่ระหว่าง 3-14 กิจกรรมต่อปี และวิชาเลือกที่สอน ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา (ว่ายน้ำ), ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์, คณิตศาสตร์, การงานและอาชีพ (งานฝีมือ การอาชีพ นวดแผนไทยและเกษตรพอเพียง), ภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ โดยยังไม่ครอบคลุมทั้ง 9 วิชาเลือก (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์, 2565)

จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552), พระมหาทรงยศ แท่นยัง และคณะ (2560) และพระมหาสุทัศน์ ไชยยะภา (2554) พบว่า นอกจากปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แล้วนั้น ยังพบ 1) ด้านบุคลากร ขาดบุคลากรในการทำงานที่จะเป็นวิทยากรให้บริการแก่ประชาชน 2) ด้านวิชาการ คือ หลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ขาดการพัฒนาให้ทันสมัย มีความซ้ำซ้อนกันไม่สอดคล้องกับผู้เรียน 3) ด้านชุมชน ไม่เห็นคุณค่าของศูนย์ที่มีต่อสังคมส่วนรวม ศูนย์ไม่ได้ประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน ขาดความร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมร่วมกัน และ 4) ด้านสื่ออุปกรณ์ ผู้สอนเลือกใช้สื่อไม่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้น ตำราเรียนมีไม่เพียงพอสื่อการเรียนการสอนมีจำกัด บุคลากรขาดทักษะและประสบการณ์ในการใช้สื่อ สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของพระมหานคร วชิรเมธี เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรม และพระมหานพรัตน์ เตชะชิโร (2564, กรกฎาคม 10) ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการสอน พบว่า ปัจจุบันครูพระสอนศีลธรรมได้สอนเรื่องธรรมศึกษาในโรงเรียนด้วย โดยสอนเป็นห้อง ไม่ได้มีการจำแนกเฉพาะตามวุฒิทางธรรมที่ได้รับ และยังขาดความชำนาญในการสอนบางประเด็น เนื่องจากบุคลากรที่ชำนาญในการสอนนักเรียนธรรมไม่เพียงพอ ทั้งยังมีการสอนเป็นภาษาไทยเพียงภาษาเดียวทำให้พระต่างชาติที่สนใจไม่สามารถทำความเข้าใจได้ ขณะที่นายวิจิตร นกทอง นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ (2564, กรกฎาคม 15) ได้กล่าวว่า ปัญหาที่พบเจอจากการขับเคลื่อนศูนย์ฯ จังหวัดนครสวรรค์ คือ การขาดครูผู้สอนและความต่อเนื่องในการทำงาน และจากผลกระทบของสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้แนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยพงษ์ชัย เพ็งศักดิ์ธัญสรณ์, วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี (2564) ได้เสนอแนะให้เพิ่มหลักสูตรสำหรับผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการปลูกฝังและเน้นย้ำเรื่องคุณธรรม ศีลธรรม จัดทัศนศึกษาร่วมกับผู้ปกครอง และใช้เทคโนโลยีมาช่วย

สอนให้มากยิ่งขึ้น สุจินตนิท หนูชูสิทธิ์สกุล (2564) กล่าวว่า การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนจะต้องมีความทันสมัย และเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง ทั้งนี้การพัฒนาสื่อบทเรียนออนไลน์ เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไป เกิดการเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบของประเทศไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้อุปกรณ์สื่อสารและคอมพิวเตอร์สามารถเชื่อมต่อร่วมเข้ากับอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง เปิดโอกาสให้สื่อการเรียนรู้ออนไลน์เป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้เรียนนอกห้องเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และลดช่องว่างและข้อจำกัดของการศึกษาที่จะต้องอยู่ภายในห้องเรียนเท่านั้น จึงต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนวัตกรรมเทคโนโลยีร่วมสมัย ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบสื่อบทเรียนออนไลน์ (Online Learning) เป็นกระบวนการและสื่อที่ตรงกับลักษณะความสนใจของวัยผู้เรียน และจะเป็นทางเลือกหนึ่งที่บุคลากรผู้สอนมีความจำเป็นต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม เกิดเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning) อันจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และตลอดเวลาทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน (ธนพงษ์ ไชยลาโภ และคณะ, 2559)

ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว ปัญหาการขาดบุคลากรในการสอนธรรมศึกษา ปัญหาหลักสูตรไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่ทันสมัย ปัญหาด้านเทคโนโลยี เป็นปัญหาสำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนั้นการศึกษาวิจัย “การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต” ก่อให้เกิดการสร้างคามเข้มแข็งให้แก่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการเสริมพลังในการช่วยสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเยาวชนและประชาชนทั่วประเทศ โดยให้ศูนย์ฯ เป็นฐานของชุมชนที่มั่นคงและเข้มแข็ง ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ได้และยังเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้รับใบรับรองจริยธรรมการวิจัยตามหมายเลขข้อเสนอการวิจัยที่ ว.267/2566 ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการยกระดับในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อให้เกิดศักยภาพ คุณภาพ และประสิทธิภาพที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมหาเถรสมาคม และการพัฒนาหลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยเฉพาะสังคมพลวัตที่ผู้คนในชุมชนและสังคมซึ่งไม่เฉพาะเด็กและเยาวชนเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงความรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความหลากหลาย มีความเป็นมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับชุมชนและสังคมมากขึ้น

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในการพัฒนาหลักสูตรศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต เพื่อนำไปสู่การยกระดับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อรองรับสังคมพลวัตและการเรียนการสอนแบบชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน ประกอบด้วย 1) ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ 2) รองเจ้าคณะจังหวัดนครสวรรค์ ในฐานะคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ 3) ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 4) ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ

ขั้นตอนที่ 2 (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้และตอบสนองความต้องการของสังคม ท้องถิ่น เป็นชุดการเรียนรู้ที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการออกแบบเนื้อหาสาระ โครงสร้างการจัดเวลา การจัดการและการบริหารหลักสูตรเป็นไปตามแนวคิดและหลักการที่ชาวบ้านในท้องถิ่นให้ความสำคัญ และเห็นว่าเป็นความจำเป็นที่สมาชิกของท้องถิ่นนั้นจะต้องเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) การรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย 1.1) การจัดการจัดเวทีสานเสวนากับชุมชนเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่น และรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่

ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และ 1.2) การประชุมร่วม คณะทำงานร่วมระหว่างบ้าน วัด ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด นครสวรรค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมของ ตำบลหนองนมวัว 2) การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นโดยพิจารณาความเหมาะสมของสภาพของท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของ ชุมชน และ 3) การร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีความเหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้และตอบสนอง ความต้องการของสังคม ท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เกิดเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบ ผสมผสาน (Hybrid Learning) อันจะช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้อย่าง ต่อเนื่อง และตลอดเวลาทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ทั้งนี้ตามเกณฑ์ของประกาศกรมการ ศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ ขั้นตอนการดังนี้ 1) การศึกษาชุดการเรียนรู้รายวิชาที่กำหนดเป็นต้นแบบ 2) การวิเคราะห์ เนื้อหาแยกเป็นบทเรียน 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา 4) สร้างบทเรียน สำหรับการเรียน แบบ e-Learning โดยใช้โปรแกรมประยุกต์ในการสร้างบทเรียนเมื่อพัฒนาบทเรียนเสร็จแล้วจึงให้ ทีมพี่เลี้ยงชุมชนตรวจสอบประเมินบทเรียนที่สร้างขึ้น รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้าน การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ จำนวน 3 คน ในการให้คำแนะนำ และตรวจสอบชุดการเรียนรู้ รวมถึงแบบทดสอบก่อนและหลัง เรียน 5) การทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง ประกอบด้วย ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทน สถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัด หนองกระดุกเหนือ และตัวแทนประชาชนและผู้ปกครองของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัด หนองกระดุกเหนือ ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ที่สมัครใจเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 16 รูป/คน และ 6) ปรับปรุงแก้ไขบทเรียนต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการ สอนจริงในพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับ กับสังคมพลวัต พบว่า ประกอบด้วยวิธีการและกระบวนการ ดังนี้

1. การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธ ศาสนาวันอาทิตย์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ที่จำแนกตามลักษณะ

การทำงาน ประกอบด้วย ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ ด้านการกำกับนโยบายและโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ และด้านผู้ขับเคลื่อนผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลการวิเคราะห์ พบว่า

1.1 Logic Model การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยแทรกแซงกำหนดพฤติกรรมในการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ) พบว่า 1) เป้าหมายของการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าการเพิ่มปริมาณของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์ 2) การใช้ระบบเทคโนโลยี Cloud ซึ่งเรียนได้ทั้ง 2 ระบบ คือ ออนไลน์ และออนไลน์ จะสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น และควรขยายผลจากเดิมที่มีการเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนเพียงอย่างเดียว ให้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 ช่วงวัยในชุมชน

1.2 Readiness Building System ความสามารถทั่วไปและความสามารถเฉพาะของกลุ่มผู้ที่ขับเคลื่อนศพอ.วัดหนองกระดุกเนื้อ ได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครู มีความเข้าใจในศาสตร์ และสามารถถ่ายทอดได้ กลุ่มที่ 2 นักเรียน มีทักษะ สุ จี ปุ ลิ (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน) กลุ่มที่ 3 ผู้บริหาร มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ และกลุ่มที่ 4 ผู้ปกครอง มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มจะต้องไม่เป็นผู้อุปสรรค และควรสนับสนุนในการเรียนรู้ของคน 3 วัย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และเปิดรับสิ่งใหม่ แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น 2) ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ 3) การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และ 4) เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน

2. การร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ 2.1 การจัดเวทีสานเสวนากับชุมชน เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศท้องถิ่น และรับฟังความคิดเห็น มติของการประชุมได้กำหนดให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้านได้นำเสนอองค์ความรู้ของพื้นที่ตนเอง มาร่วมในการคัดเลือกการจัดทำตัวอย่างชุดการเรียนรู้ โดยร่วมกันกำหนดชื่อชุดการเรียนรู้ว่า “การเรียนรู้ตามปราชญ์” 2.2 การประชุมร่วมคณะทำงานร่วม ระหว่างบ้าน วัด ชุมชน และศพอ. เพื่อออกแบบกลไก และกระบวนการในการพัฒนาชุดกิจกรรม ทั้งนี้การจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างบ้าน วัด ชุมชนและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครสวรรค์เพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น 2.3 การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายสำหรับชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น และ 2.4 การร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยมีส่วนร่วมของท้องถิ่น สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ชุดความรู้ “การเรียนรู้ตามปราชญ์” เป็นวิชาเลือกตามความสนใจของชุมชน โดยเป็น

การนำ Soft Power (ทุนทางวัฒนธรรม) ของตำบลหนองนมวัวมาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในพื้นที่ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งในเชิงวัฒนธรรม จนนำไปสู่การสร้างรายได้เชิง เศรษฐกิจ ผลการร่างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ศพอ.ต้นแบบ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย

ชื่อชุดการเรียนรู้	การเรียนรู้ตามปราชญ์ (การงานและอาชีพ)
คำอธิบายรายวิชา	การเรียนรู้ตามปราชญ์ (การงานและอาชีพ) มุ่งเน้นการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนแบบ องค์กรร่วม เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพหลัก และอาชีพเสริม หรือให้เห็นแนวทางใน การประกอบอาชีพ โดยสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ และมีเจตคติที่ดีต่อการ ดำรงชีวิต และอาชีพ
จุดมุ่งหมาย	1. เพื่อบูรณาการชุดความรู้ท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมมาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในพื้นที่ผ่านศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนอง กระดุกเนื้อ) 2. เพื่อสร้างเริ่มอาชีพในท้องถิ่นแก่ผู้เรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)
วัตถุประสงค์	เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ มีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางและภูมิใจใน งานอาชีพตามอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ มีคุณธรรม มีเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต และ ประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ของตำบลหนองนมวัว อำเภอ ลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์
โครงสร้างเนื้อหาของชุด การเรียนรู้	ประกอบด้วยเนื้อหา 8 เรื่อง ดังนี้ 1) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ศูนย์วัฒนธรรมตำบล หนองนมวัว 2) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ฟ้อนม่วนซื่น 3) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง จักสาน 4) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง มาลัย 5) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ธงมงคล 6) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง อาหารชาติพันธุ์ 7) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ขนมแดก และ 8) ชุดการเรียนรู้ เรื่อง ประเพณีท้องถิ่น
เวลาเรียน	วันอาทิตย์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง
แหล่งการเรียนรู้และสื่อ ประกอบการเรียน	1) คลิปการเรียนรู้ และ 2) การปฏิบัติจริงในพื้นที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน อาทิตย์ต้นแบบ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)
การวัดผลประเมินผล การเรียน	1) การมอบหมายการบ้าน 2) กิจกรรมกลุ่ม และ 3) การสังเกต การณ์พฤติกรรม การเรียนรู้ / การรับรู้ / การมีส่วนร่วม
สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการ การต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมการ

ชื่อชุดการเรียนรู้	การเรียนรู้ตามปราชญ์ (การงานและอาชีพ)
	ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

กล่าวได้ว่าชุดเรียนรู้ท้องถิ่น “การเรียนรู้ตามปราชญ์” เป็นวิชาเลือกตามความสนใจของชุมชน โดยเป็นการนำ Soft Power (ทุนทางวัฒนธรรม) ของตำบลหนองนมวัวมาช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในพื้นที่ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งในเชิงวัฒนธรรม จนนำไปสู่การสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจ ภายใต้แนวคิดของการกระตุ้นความคิด การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทำให้เกิดการรับรู้ เกิดพลังทางสังคม สร้างพื้นที่ในการเผยแพร่องค์ความรู้ (Soft Power) ของตำบลขยายผลให้แก่คน 3 ช่วงวัยได้เรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวตนของชุมชน ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (ลาวครั้ง ไทย มอญ)

3. การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Hybrid Learning) ทั้งนี้ตามเกณฑ์ของประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอน ต้องมีวิชาบังคับ 1 วิชา วิชาเลือก 1 วิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทีมวิจัยและคณะทำงานได้กำหนดเลือกชุดการเรียนรู้ออนไลน์ และมีการเผยแพร่ชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี) ผ่าน <https://buddhistsunday.com/> ดังนี้

3.1) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา) ในกระบวนการได้รับความอนุเคราะห์จาก ดร.ณวพงศ์ธร นิติภูวนนท์ คุณสมบัติเปรียญธรรม 9 ประโยค เป็นระดับชั้นสูงสุด ของการศึกษาแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย

รายละเอียดการเรียน

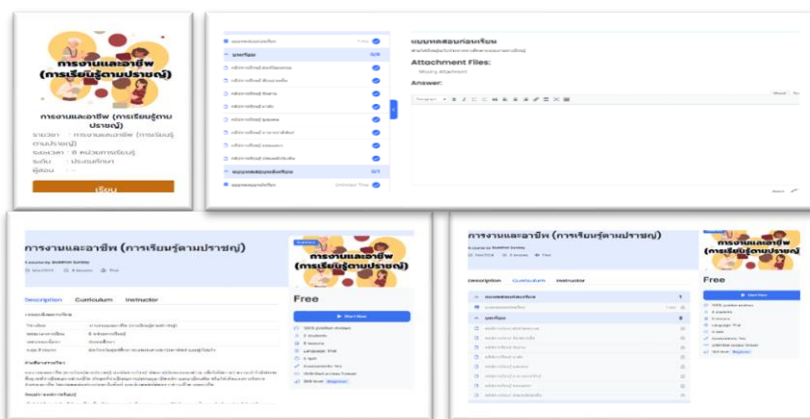
รายวิชา	ธรรมศึกษาชั้นตรี
ระยะเวลาการเรียน	-
ระดับของเนื้อหา	ประถมศึกษา
กลุ่มเป้าหมาย	นักเรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

คำอธิบายรายวิชา	<p>การแบ่งเนื้อหาในธรรมศึกษานี้อาศัยการแบ่งหมวดใหญ่ในพระไตรปิฎก ได้แก่ พระสุตตันตปิฎก คือ ประมวลประวัติและเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาในรูปเทศนา พระอภิธรรมปิฎก คือ ประมวลหลักธรรมและเนื้อหาของหลักธรรม และพระวินัยปิฎก คือ ประมวลระเบียบข้อบังคับการปฏิบัติตนของภิกษุ ประกอบด้วยหมวดเนื้อหา คือ 1) วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม การแก้กระทู้ธรรม 2) วิชาธรรมวิภาค และธรรมวิจารณ์ 3) วิชาพุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ พุทธานุพุทธประวัติ และศาสนพิธี และ 4) วิชาเบญจศีล และเบญจธรรม อุโบสถศีล และกรรมบถพระวินัย</p> <p>การแบ่งเนื้อหาในธรรมศึกษานี้อาศัยการแบ่งหมวดใหญ่ในพระไตรปิฎก ได้แก่ พระสุตตันตปิฎก คือ ประมวลประวัติและเรื่องราวต่าง ๆ ที่มาในรูปเทศนา พระอภิธรรมปิฎก คือ ประมวลหลักธรรมและเนื้อหาของหลักธรรม และพระวินัยปิฎก คือ ประมวลระเบียบข้อบังคับการปฏิบัติตนของภิกษุ ประกอบด้วยหมวดเนื้อหา คือ 1) วิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม การแก้กระทู้ธรรม 2) วิชาธรรมวิภาค และธรรมวิจารณ์ 3) วิชาพุทธประวัติ อนุพุทธประวัติ พุทธานุพุทธประวัติ และศาสนพิธี และ 4) วิชาเบญจศีล และเบญจธรรม อุโบสถศีล และกรรมบถพระวินัย</p>
วัตถุประสงค์การเรียนรู้	1) สรุประวัติการแก้กระทู้ธรรม 2) สรุวิชาธรรม (คิหิปฏิบัติ) 3) สรุวิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธี และ 4) สรุวิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม)
เอกสารประกอบการศึกษา	1) PPT ประกอบการสอน สรุประวัติการแก้กระทู้ธรรม 2) PPT ประกอบการสอน สรุวิชาธรรม (คิหิปฏิบัติ) 3) PPT ประกอบการสอน สรุวิชาพุทธประวัติ และศาสนพิธี 4) PPT ประกอบการสอน สรุวิชาวินัย (เบญจศีล-เบญจธรรม) 5) หนังสือธรรมศึกษา ชั้นตรี ระดับประถมศึกษา ปรับปรุง 2564 6) หนังสือธรรมศึกษา ชั้นตรี ระดับมัธยมศึกษา ปรับปรุง 2564 7) หนังสือธรรมศึกษา ชั้นตรี ระดับอุดมศึกษา ปรับปรุง 2564 8) คู่มือสอนธรรมศึกษา วิชาธรรม 9) คู่มือสอนธรรมศึกษา วิชาพุทธประวัติ 10) คู่มือสอนธรรมศึกษา วิชาวินัย และ 11) VDO ประกอบการสอน
การวัดประเมินผล	-

ภาพที่ 1 การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ

3.2) การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาเลือก (สาระการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและอาชีพ โดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์) ในกระบวนการเป็นการต่อยอดจากชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ได้มีการพัฒนาไว้ นำเสนอรายละเอียดในบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (Storyboard) ได้แก่ ข้อความ (Text), ภาพเคลื่อนไหว (Animation) ประกอบภาพและเสียง ระยะเวลาตามที่กำหนด และนำเสนอเนื้อหาภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

ภาพที่ 2 การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์)

ก่อนเข้าเรียนรู้ในรายวิชาจะมีแบบทดสอบก่อนเรียน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จนครบ 8 ชุดวิชา จะมีแบบทดสอบหลังเรียน โดยลักษณะของแบบทดสอบ จะเป็นแบบการให้กรบ้าน เป็นการเขียนสะท้อนการเรียนรู้ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนั้นจากการให้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิได้รับคำแนะนำให้ปรับแก้ไขให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหลัก ทั้งนี้สามารถแทรกเกียรติบัตรให้ดาวโหลดได้ ภายหลังจากการเรียนรู้ และประเมินผลเสร็จสิ้น

แล้วซึ่งจะมีการพัฒนาต่อยอดในภายหลัง โดยผลจากการประเมินจาก ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล ตัวแทนสถานศึกษาในพื้นที่ทั้งในระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ตัวแทนผู้นำท้องที่ ตัวแทนวัดหนองกระดุกเนื้อ และตัวแทนประชาชนในตำบลหนองนมวัว จำนวน 16 รูป/คน ณ ห้องประชุมโรงเรียนรัตนปัญญาวิซาลัย ตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สรุปผลได้ ดังนี้

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
แผนการจัดการเรียนรู้	3.75	ดีมาก
1. ชื่อชุดการเรียนรู้กะทัดรัด ชัดเจน ครอบคลุมเนื้อหาสาระ	3.88	ดีมาก
2. คำอธิบายรายวิชามีความชัดเจน เหมาะสม	3.69	ดีมาก
3. จุดมุ่งหมาย และสมรรถนะสำคัญของนักเรียน มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม	3.81	ดีมาก
4. ความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่างชื่อชุดการเรียนรู้ / คำอธิบายรายวิชา / จุดมุ่งหมาย และสมรรถนะ	3.63	ดีมาก
กิจกรรมการจัดการเรียนรู้	3.79	ดีมาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์	3.75	ดีมาก
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความครอบคลุมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ/กระบวนการ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน	3.75	ดีมาก
7. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสม สามารถนำผู้เรียนไปสู่การสร้างชิ้นงานหรือภาระงานได้	3.88	ดีมาก
การวัดและประเมินผล	3.71	ดีมาก
8. มีการประเมินผลตามสภาพจริงและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียน	3.81	ดีมาก
9. ประเด็นและหลักเกณฑ์การประเมินสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียน	3.69	ดีมาก
10. สื่อการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาและนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	3.63	ดีมาก
สรุปผล	3.75	ดีมาก

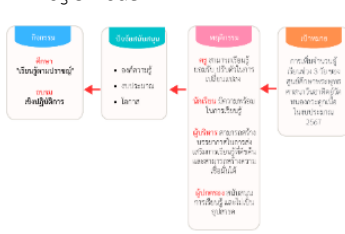
จากผลการประเมินจะเห็นได้ว่าทุกด้านของการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.75 ขณะที่ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.79 รองลงมา คือ แผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 3.75 และน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 3.71 โดยมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มการวัดและประเมินผลให้มีความหลากหลาย และมีการจัดทำเกียรติบัตรสำหรับผู้ผ่านการศึกษาค้นคว้าทุกชุดการเรียนรู้ รวมถึงเปิดโอกาสให้ทุกส่วนงานที่สนใจ เข้ามาจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

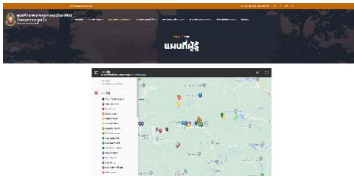
3.3) การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเข้าร่วมกิจกรรมที่ศูนย์จัดขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 แต่เนื่องจากการดำเนินการของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ระหว่างปีพ.ศ.2563-2566 ได้งดการจัดการเรียนการ

สอน แต่ยังมีกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ วันสำคัญตามขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมไทย หรือวันสำคัญอื่น ๆ รวมทั้งกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ในตำบลหนองนมวัว อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ทีมวิจัยและทีมที่เลี้ยงชุมชนจึงได้มีมติร่วมกันในการนำภาพกิจกรรมมาเผยแพร่ผ่าน <https://buddhistsunday.com/> ก่อนที่จะมีการเปิดการเรียนการสอนอีกครั้งในปี พ.ศ.2567

3.4) แผนที่ผู้รู้ เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชน โดยได้รับความยินยอมและมีการลงลายมือเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวมถึงการลงลายมือของพยานที่เป็นตัวแทนของชุมชนรับรอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต ประกอบด้วย วิธีการและกระบวนการ ดังนี้

ต้นน้ำ (วิธีการ)	กลางน้ำ (กระบวนการ)	ปลายน้ำ (ผลลัพธ์)
การวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายร่วม	<p>กิจกรรมที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการกำกับนโยบายและโครงการของภาครัฐ</p> <p>กิจกรรมที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่ขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบ จังหวัดนครสวรรค์ (วัดหนองกระดุกเนื้อ)</p> <p>กิจกรรมที่ 3 การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มจร</p> <p>กิจกรรมที่ 4 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนคณะสงฆ์ ผู้รับผิดชอบด้านการศึกษา</p>	<p>1. Logic Model</p> <p>2. Readiness Building System</p>
การ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น	<p>กิจกรรมที่ 5 การจัดเวทีสานเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและออกแบบกลไกและกระบวนการ (ร่าง) ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น</p> <p>กิจกรรมที่ 6 การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และร่วมกันร่างชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น</p>	<p>1. ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่น (Soft Power)</p>

ต้นน้ำ (วิธีการ)	กลางน้ำ (กระบวนการ)	ปลายน้ำ (ผลลัพธ์)
การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์	<p>กิจกรรมที่ 7 การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาบังคับ (ธรรมศึกษาชั้นตรี ระดับประถมศึกษา)</p> <p>กิจกรรมที่ 8 การพัฒนาชุดการเรียนรู้แบบออนไลน์ วิชาเลือก (สาระการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและอาชีพ โดยกำหนดเป็นชุดการเรียนรู้ตามปราชญ์)</p> <p>กิจกรรมที่ 9 การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา, กิจกรรมวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์, กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์, กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และกิจกรรมวันสำคัญตามขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมไทย)</p> <p>กิจกรรมที่ 10 การจัดทำแผนที่ผู้รู้</p>	<p>1. ฐานการเรียนรู้ออนไลน์</p> <p>2. แผนที่ผู้รู้ออนไลน์</p>

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้จะกล่าวถึงผลจากการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ต้นแบบเพื่อรองรับกับสังคมพลวัต โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล คือ กลไกและกระบวนการการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ ศพอ. วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย

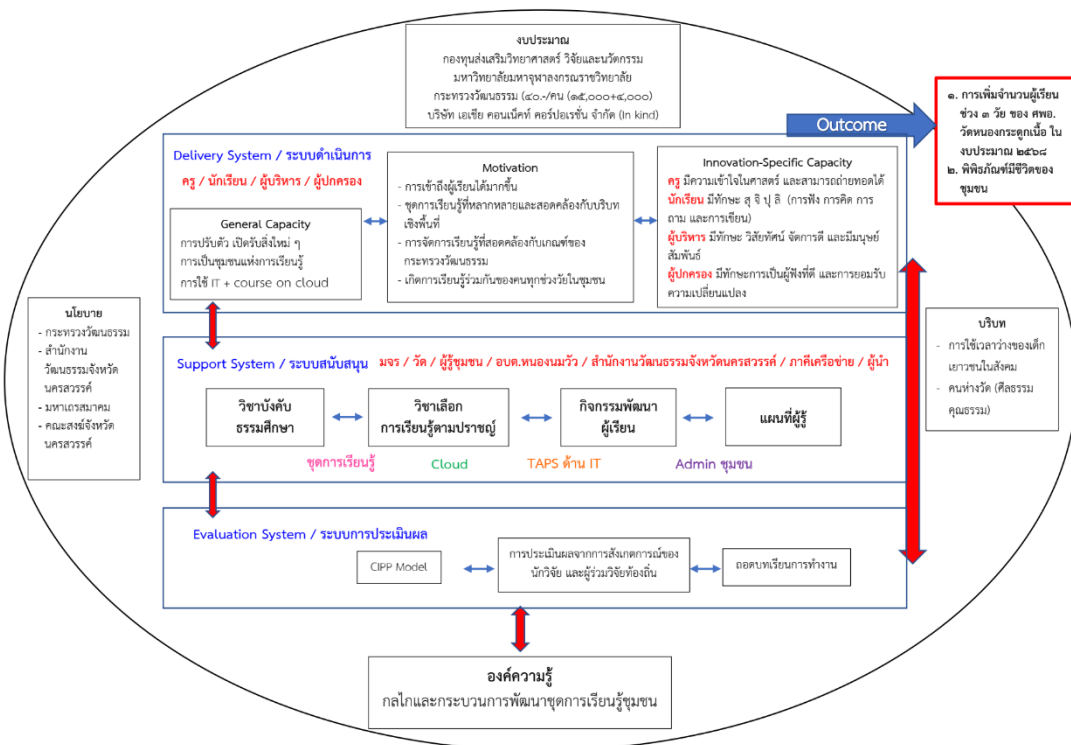
ระบบดำเนินการ (Delivery System) เป็นส่วนของการขับเคลื่อนกิจกรรมกรรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย การขับเคลื่อนกิจกรรมกรรมการพัฒนาฯ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย 1) ความสามารถทั่วไป ประกอบด้วย การปรับตัว เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ, การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการใช้ IT + Course on Cloud 2) แรงจูงใจ ประกอบด้วย การเข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น, ชุดการเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่, การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเกณฑ์ของกระทรวงวัฒนธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนทุกช่วงวัยในชุมชน และ 3) ความสามารถเฉพาะที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ประกอบด้วย ครู มีความเข้าใจในศาสตร์ และสามารถถ่ายทอดได้, นักเรียน มีทักษะ สู่ จิ ปุ ลิ (การฟัง การคิด การถาม และการเขียน), ผู้บริหาร

มีทักษะ วิสัยทัศน์ จัดการดี และมีมนุษยสัมพันธ์ และผู้ปกครอง มีทักษะการเป็นผู้ฟังที่ดี และการยอมรับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้ที่ดำเนินการในการจัดการเรียน การสอนและการตัดสินใจของผู้เรียน (User) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจินตนิท หนูชู (2557) พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงความสามารถในการปรับตัวของศูนย์เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ระบบสนับสนุน (Support System) เป็นส่วนของการส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนการพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครสวรรค์ บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ประกอบด้วย 2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง 2.2 หลักสูตรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดหนองกระดุกเนื้อ ประกอบด้วย วิชาบังคับ (ธรรมศึกษา), วิชาเลือก (การเรียนรู้ตามปราชญ์), กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และแผนที่ผู้รู้ และ 2.3 เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาประกอบด้วย Corse on Cloud, ชุดการเรียนรู้และคู่มือการเรียนรู้ของ ศพอ. ต้นแบบจังหวัดนครสวรรค์, ทีมพี่เลี้ยง ที่คอยให้คำแนะนำในรูปแบบต่าง ๆ และทีม Admin ชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนการทำงานของ User ในระบบดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี (2556) พบว่า การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดลำปางควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนวัตกรรมใหม่ ๆ สรรหาหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้แก่นักเรียน ขณะที่เอกสิทธิ์ คล้ายแดง (2560) กล่าวว่า การนำนโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาครปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ทันสมัย และพรนิภา บัวพิมพ์ (2559) พบว่า การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร ในกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจครู ผู้สอนมี 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การให้การสนับสนุน 2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) การพัฒนาศักยภาพ 4) การปรับปรุงโครงสร้างองค์การ 5) ภาวะผู้นำ และ 6) การทำงานเป็นทีม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 4 กลไกและกระบวนการการพัฒนาชุดการเรียนรู้ของ ศพอ. วัดหนองกระดุกเหนือ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรสนับสนุนเชิงนโยบายในการขยายผลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ภาครัฐควรสนับสนุนทรัพยากรทางการบริหาร เช่น งบประมาณ วิทยากรด้านเทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเสริมสร้างทักษะที่เหมาะสมในปัจจุบัน
3. ภาครัฐและจังหวัดควรสนับสนุนให้มีกิจกรรมการพัฒนาหลักสูตรชุมชนเพิ่มเติม โดยรวบรวมองค์ความรู้ในพื้นที่ เพื่อสืบสาน อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Hybrid Learning เพื่อขยายฐานการเรียนรู้ให้กลุ่มคนที่สนใจ

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยีให้แก่บุคลากรทางการศึกษา เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่นักเรียนและผู้สนใจผ่านการจัดการเรียนการสอนของศพอ.

3. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ควรจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ชุมชนร่วมกันกับนักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ที่ขาดการจัดเก็บ และรวบรวมทั้งนี้เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการอนุรักษ์ และภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขณะที่สามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นหลักสูตร/ชุดการเรียนรู้ท้องถิ่นเพิ่มเติมได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). *ระเบียบกรมการศาสนา ว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ : บริษัท ราไทยเพรส จำกัด.
- ธนพงษ์ ไชยลาภ และคณะ. (2559). การพัฒนาสื่อบทเรียนออนไลน์เรื่อง : การออกแบบเพื่อการผลิตสื่อปฏิสัมพันธ์ และมัลติมีเดีย. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 4(2), 134-142.
- พงษ์ชัย เพ็งศักดิ์สุรณ, วราภรณ์ ไทยมา และภัทราวดี มากมี. (2564). โมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(1), 187-204.
- พรนิภา บัวพิมพ์. (2559). *การพัฒนาแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจครูผู้สอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม.*
- พระมหาทรงยศ แท่นยัง และคณะ. (2560). การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบริหารการศึกษามศว*, 14(27), 88-98.
- พระมหานพรัตน์ เดชเวชชีโร. (2564, 10 กรกฎาคม). *การจัดการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์. (รัตติยา เหนืออำนาจ ผู้สัมภาษณ์)*
- พระมหาภาณุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี. (2556). *การบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดลำปาง. (รายงานการวิจัย). สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

- พระมหาสุทัศน์ ไชยยะภา. (2554). การบริหารการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วิจิตร นกทอง. (2564, 10 กรกฎาคม). การขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัด นครสวรรค์. (รัตติยา เหนืออำนาจ ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครสวรรค์. (2565) ข้อมูลสถิติของพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ประจำปี 2564 จังหวัดนครสวรรค์. (อัดสำเนา)
- สุจินตนิท หนูชูสิทธิ์สกุล. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสำหรับพระภิกษุณวกะ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9(4), 1614-1626.
- เอกสิทธิ์ คล้ายแดง. (2560). การนํานโยบายการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมด้วยพลังบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) มาใช้พัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ กรณีศึกษา : ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วารสารปัญญา ปณิธาน, 2(1), 69-80.

